

**СТАНОВИЩЕ ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА ДОЦ. Д-Р ВЕСЕЛИН
ПЕТРОВ ПЕТРОВ „ПРОЦЕСУАЛНАТА ФИЛОСОФИЯ: ИСТОРИЯ И
СЪВРЕМЕННОСТ”**

Дисертационният труд е написан с изключителна яснота. Тезите са формулирани точно, по начин, който позволява проверяемост на тяхната историографска достоверност и аналитична аргументираност. Очетливо е защитена оригинална позиция в полето на актуалните онтологични изследвания. Всред основните достойнства на дисертационния труд ще отлеча следните.

(1) Блестящо контекстуализиране на изследваната проблематика. Това се отнася на първо място до прецизно очертаните историко-философски контексти. Формирането на процесуалната философска мисъл се обсъжда в рамките на конструктивния постмодернизъм като алтернатива както на традиционния есенциалистски субстанционализъм в онтологията, така и на различните постструктуралистски и неопрагматични версии на деконструктивистки постмодернизъм. В качеството си на такава алтернатива, процесуалната философия убедително е представена като философска стратегия на легитимиране на една рефлексивна модерност. Това ще рече стратегия, която се противопоставя както на защитата на метафизичния проект на модерността, така и на антимодерната апология на контингентното, еклектичното, неподдаващото се на концептуализация. Процесуално-философската версия на конструктивен постмодернизъм е развита като определена тенденция на постметафизичното мислене.

Дисертационният труд показва как категориите на процесуалното мислене позволяват спасяването на еманципаторния замисъл на модерността в една нова рефлексивност. Казано по друг начин, спасяване на замисъла на модерността, но не в рамките на традиционния ѝ философски проект и традиционното метафизическо обосноваване на модерния хуманизъм. В отправната система на дискусиата за третата алтернатива (отвъд есенциализма и деконструктивизма) авторът съумява да реконструира предисторията и историята на процесуалната философия.

Успешно решена задача в тази реконструкция е очертаването на историческия контекст на не-субстанциалисткия (динамичен) холизъм, т.е. на онзи тип холизъм, който Куайн ще наследи от Уайтхед, за да се превърне в най-значимата фигура на американската философия на ХХ-ти век. Осъществен е цялостен прочит на Лайбниц и на немската

класическа философия в духа на идеите, които трасират пътя към процесуалната мисъл. В друг исторически контекст точно са уловени онези дефицити на теориите за емерджентната еволюция, чието преодоляване е задължително условие за обособяването на процесуалната философия като конструктивен постмодернизъм. Следващ съществен исторически контекст, очертан в дисертацията, е този на сложната дивергенция между схващанията на Ръсел и Уайтхед след *Principia Mathematica*. Дискусията в този контекст позволява на автора да дефинира оригинален разграничителен критерий между аналитично и спекулативно философстване.

(2) Второто голямо достойнство на дисертационния труд е отличния баланс между историко-интерпретативен и системно-методологически подход. Характерни прояви на този баланс са прочитите на американските прагматисти и на британските метафизици от началото на 20-ти век. Авторът предлага своята оригинална доктрина за процесуална философия чрез обстоен анализ на откритите проблеми, оставени от Уайтхед и непосредствените продължители на неговото дело. Особено ценен в разгръщането на доктрината е критическия прочит на концептуалистката версия на Никлас Решер. Но безспорно най-значим за баланса между историко-интерпретативен и системно-методологически подход е интересния прочит на идеите на Ендрю Пол Юшенко. Веселин Петров поставя ударението върху потенциалността. Последната е онтологически по-важна дори от процесуалната динамика, защото ако тази динамика се мисли като случваща се в един актуален универсум, то връщането на есенциалисткия субстанционализъм през заданата врата ще бъде неизбежно. Същевременно, времевата характеристика на процесуалността схваната в корелация с онтологическа потенциалност придава принципно нови измерения (в сравнение примерно с Уайтхед и Решер) на процесуалната философия. Наред с времето на процесите на сцената излиза и потенциалната темпоралност или по-точно, темпорализацията на потенциалността. Тъкмо нейното осмисляне е основен проблем на конструктивния постмодернизъм.

(3) Сравнявайки Кантовата трансцендентална философия с процесуалната философия на Уайтхед, Веселин Петров много точно отбелязва, че независимо от радикалността си онтологията, даваща приоритет на процеса пред субстанцията, не предлага автоматично (по силата на този приоритет) аргумент, че тя е критическа, а не догматична онтология в смисъла на Кантовото разграничение. Разбира се, конструктивният постмодернизъм преодолява много от онези менталистски предпоставки, върху които се основава въпросното разграничение. Въпреки това, разликата между критичен и догматичен тип онтология се запазва. То се отнася обаче

не до „епистемологията на изграждане на онтология“, а до самия процес на онтологизация. Основанието сега е онтико-онтологичната разлика. В известен смисъл, доминантната процесуална онтология (тази на Уайтхед) е догматична, защото не е трансцендентално-рефлексивна спрямо онтико-онтологичната разлика. По-точно би било да се каже, че метафизиката на Уайтхед предлага сценарий за разсъждаване относно разликата между биващи и битие, но разсъждаване, което е онтично, а не онтологично. Затова и хипостазацията на времето (независимо в какъв анти-субстанционалистки модел то ще бъде мислено) е неизбежна. Процесуалната философия може да не е натуралистка, но тя никъде не тематизира хоризонта на временизация на биването-в-света, което прави възможно питането за времето като характеристика на динамиката на процесите. Това е причината доктрината на Уайтхед да не напуска орбитата на „метафизиката на присъствието“. Тази констатация, струва ми се, остава в сила и за доктрините, развити след Уайтхед. Затова и в много случаи контрааргументите на конструктивните постмодернисти срещу деконструктивистките предизвикателства не са достатъчно ефективни. С едно изключение, за което вече стана дума – концепцията на Ендрю Пол Юшенко.

Този дефицит, обединяващ иначе съществено различните версии на процесуална философия на Уайтхед и Решер, не остава незабелязан от Веселин Петров. Начинът, по който той е преодолян е по мое мнение най-съществения принос на дисертационния труд. Безспорно е, че хоризонтната темпорализация онтологически и трансцендентално предшества всяка тематична даденост на времето, така както то осмисля като характеристика на динамиката на процесите. Но от друга страна всяка онтология на хоризонтната темпорализация, изграждаща се с претенцията да не бъде сводима до „метафизика на присъствието“ имплицитно неизбежно приема множество онтични допускания за времето. (В частност, всяка след-Хусерлианска теория за временизацията на смисловата конституция предполага динамичен модел за диференцирането на времевите модуси.) Феноменологичните схващания за хоризонтната темпорализация постулират онтологичния приоритет на единството на времевите модуси, но всяко от тези схващания оперира вече с идеализации за минало, настояще и бъдеще. Ако онтичните допускания и дори модели за времето са неизбежен скрит партньор на онтологичните схващания за темпорализацията, то тогава едно от призванията (струва ми се, най-важното) на процесуалната философия е да направи експлицитен своеобразния „интерплей“ на онтична концептуалност за процесуалната динамика и онтология на екстатичната или хоризонтната темпоралност. Тъкмо това и прави (макар

и все още не в достатъчно систематизиран вид) дисертационния труд. Нека бъде поточен. Веселин Петров не се занимава експлицитно със схващания за хоризонтната темпорализация (от типа примерно на концепцията за наративната темпоралност на Рикьор). Но неговата педантична дисекция на процесуалната философия разкрива по неповторим начин оня философски предел в онтичните модели на времето като характеристика на динамиката на процесите, чието аналитично осмисляне позволява да се реконструират скритите онтични идеализации в онтологичните теории за темпорализацията. Това е постижение от изключителен мащаб и с изключителна стойност.

Заклучение: Дълбокото ми е убеждение е, че предложеният дисертационен труд има всички необходими достойнства за присъждането на неговия автор титлата Доктор на Философските Науки.

30. Септември, 2011-09-30

София

Димитри Гинев

Професор по културна история на
модерните хуманитарно- и социално-
научни дискурси, Софийски Университет